

ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΑΥΚΕΙΟ

Μουσικό Σχολείο

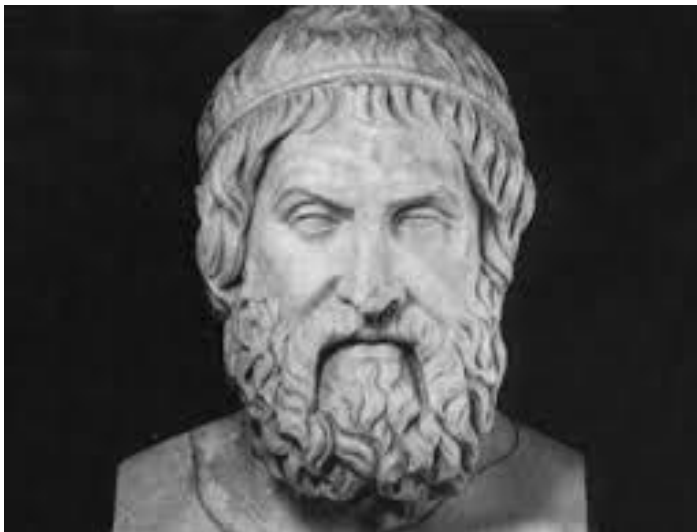
Τρικάλων

Σχολικό Έτος 2016-17

*Μαθητική, συνθετική εργασία-κείμενο
με θέμα παρμένο από την Αρχαία
Ελληνική Γραμματεία*

ΕΡΓΑΣΙΑ Α' ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ «ΑΝΤΙΓΟΝΗ»

Σοφοκλής(496-

406π.Χ.)

ΧΑΤΖΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
Β' 2 ΛΥΚΕΙΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΗΛΙΑΔΗ ΑΜΑΛΙΑ, φιλόλογος-
ιστορικός

Η Αντιγόνη αποτελεί μία από τις σημαντικότερες τραγωδίες της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας. Γράφτηκε από τον Σοφοκλή και παρουσιάστηκε ίσως στα Μεγάλα Διονύσια του 441 π.Χ. Το θέμα το οποίο πραγματεύεται είναι ουσιαστικά η αντίθεση ανάμεσα στο θεϊκό και τον ανθρώπινο νόμο και στο χρέος που έχει κάθε άνθρωπος κάποια στιγμή να επιλέξει, ανάλογα με τις αξίες του, ποιο μονοπάτι θα ακολουθήσει.

Στο έργο παρακολουθούμε την προσπάθεια της Αντιγόνης να θάψει τον νεκρό αδελφό της Πολυνείκη,

παρά την αντίθετη εντολή του Κρέοντα, βασιλιά της Θήβας, θέτοντας την τιμή των θεών και την αγάπη για τον αδερφό της υπεράνω των νόμων των ανθρώπων.

• Ο Μύθος

Η Αντιγόνη ήταν ένα από τα τέσσερα παιδιά που ο Οιδίποδας απέκτησε με την Ιοκάστη, βασίλισσα της Θήβας, χωρίς να γνωρίζει πως εκείνη ήταν η φυσική μητέρα του. Τα υπόλοιπα παιδιά τους ήταν η Ισμήνη, ο Ετεοκλής και ο Πολυνείκης. Ο Οιδίποδας είχε καταραστεί τους γιους του να διαφωνήσουν για το μοίρασμα της κληρονομιάς τους και να αλληλοσκοτωθούν, επειδή είχαν παραβιάσει διαταγές του. Όταν ο Οιδίποδας ανακάλυψε την αλήθεια για την καταγωγή του

αυτοεξορίστηκε και τα δύο αδέρφια συμφώνησαν να κυβερνούν εναλλάξ τη Θήβα ανά έναν χρόνο. Μετά το πρώτο έτος διακυβέρνησης ο Ετεοκλής αρνήθηκε να παραχωρήσει τον θρόνο στον Πολυνείκη. Έτσι ο δεύτερος έφυγε από τη Θήβα και πήγε στο Άργος, όπου παντρεύτηκε την κόρη του βασιλιά Άδραστου και οργάνωσε εκστρατεία εναντίον της Θήβας. Η εκστρατεία απέτυχε, όμως και οι δύο αδερφοί σκοτώθηκαν σε μονομαχία μεταξύ τους. Τον θρόνο ανέλαβε τότε ο Κρέων, αδερφός της Ιοκάστης, που διέταξε να μείνει άταφο το πτώμα του Πολυνείκη επειδή πρόδωσε την πατρίδα του. Από αυτό το σημείο ξεκινάει η τραγωδία.

- **Τραγωδία**
«Αντιγόνη»

Η Αντιγόνη μπροστά στο νεκρό Πολυνείκη

Ο μύθος των Λαβδακιδών, γενιά στην οποία ανήκει η Αντιγόνη, είναι ένας από τους ομορφότερους σε πλοκή και γεγονότα μύθους, ενώ παράλληλα αποδεικνύει στο μέγιστο βαθμό, το μεγαλείο του Ελληνικού πνεύματος καθώς προβάλλει αξίες και ιδανικά αξεπέραστα στο πέρασμα των χρόνων, μέσα από ένα άψογο δομημένο λόγο που μας προσφέρει ο Σοφοκλής. Οι ήρωες αποτελούν τον «καθρέπτη» του

αναγνώστη/θεατή, μια και ο καθένας από αυτούς ενσαρκώνει ένα διαφορετικό τρόπο αντίληψης. Τα τρία βασικά πρόσωπα του έργου είναι:

❖ **Αντιγόνη (τραγική ηρωίδα)**

Τιμά τον νεκρό επικαλούμενη τις ανώτερες αξίες, είναι ατρόμητη εμπρός στον θάνατό της τον οποίο και προδιαγράφει, στέκεται με θάρρος και τόλμη απέναντι στο Βασιλιά χωρίς να φοβάται να έρθει αντιμέτωπη με όλους τους νόμους, διατηρώντας τα υψηλά ιδανικά της. Είναι ισχυρός χαρακτήρας, είναι ανεξάρτητη και δυναμική ενώ δεν αναφέρει πουθενά την αγάπη της για τον Αίμονα, τον γιο του Κρέοντα.

❖ **Ισμήνη**

Παρουσιάζεται ρεαλίστρια, λιγόψυχη, υποταγμένη στους κανόνες της ανθρώπινης εξουσίας. Δεν έχει την δύναμη να

αντιμετωπίσει την βασιλική εξουσία, φοβάται τον Κρέοντα, έχει τύψεις για την τύχη της Αντιγόνης καθώς καταλαβαίνει ότι δεν πρόκειται να κάνει πίσω παρά τις όποιες δυσκολίες συναντήσει

❖ Κρέοντας (τραγικό πρόσωπο, έρμαιο δηλαδή των συγκυριών)

Πιστεύει ότι έχει τα εφόδια να κυβερνήσει σωστά ενώ δεν τα έχει καθώς βάζει τα προσωπικά του συμφέροντα πάνω από όλους, παραβλέπει το θεϊκό νόμο προτάσσοντας τη δική του διαταγή πάνω από αυτή των Θεών, είναι εγωιστής, παρανοεί πως όλοι μπορούν να προδώσουν για το χρήμα κάτι που φαίνεται στις σκέψεις που εκμυστηρεύεται στον φύλακα, είναι αγενής και ασυνεννόητος θεωρώντας τον εαυτό του αλάνθαστο μερικές φορές, ενώ δεν επιδέχεται κριτική.

➤ **Αποδοχή**

Η συγκεκριμένη τραγωδία έχει χαρακτηριστεί ως η σημαντικότερη που έγραψε ο Σοφοκλής τόσο από πλευρά σκηνοθετικής δομής όσο και διαλόγου, καθώς συνοδεύεται από σπάνια δραματική τέχνη και ανθρώπινη συγκίνηση. Ευρεία υπήρξε η αποδοχή του έργου τόσο στα χρόνια του μεγάλου δραματουργού όσο και στα νεότερα χρόνια από σημαντικούς μελετητές και ανθρώπους του πνεύματος και των γραμμάτων.

Πηγές αναφέρουν πως Ο Σοφοκλής έγραψε την "Αντιγόνη" από αντίδραση για την εξορία του Θεμιστοκλή, ήρωα της Ναυμαχίας της Σαλαμίνας. Με το έργο του αυτό επεξεργάζεται την ηθική υποχρέωση για τήρηση των ηθικών νόμων έστω και αν αυτό

σημαίνει αντίσταση κατά των ανθρώπινων νόμων, με τίμημα το θάνατο. Ο Κρέοντας είναι παντοκράτορας τύραννος. Ο Αίμων υποστηρίζει την δύναμη του λαού και είναι εναντίον της παντοδυναμίας του πατέρα του. Ο Κρέων όμως επιμένει να τιμωρήσει όποιον καταπατεί τους νόμους, και εδώ την Αντιγόνη που αψήφησε την εντολή του Κρέοντα και κήδεψε τον αδερφό της.

Εκτός αυτού, ο ποιητής θέτει το ερώτημα αν οι «αιώνιοι» θεσμοί γίνονται «τίμημα» στον βωμό των μικροπολιτικών ενδιαφερόντων. Ο πολίτης κατά τον Σοφοκλή έχει θέληση ελεύθερη, τιμάει όμως τους θεούς και τα έθιμα. Ο Κρέων τιμωρείται από τους θεούς με τον χαμό της οικογένειάς του.

Η τραγωδία μελετήθηκε και απασχόλησε όσο λίγες τους νεότερους φιλοσόφους. Η τραγωδία της

Αντιγόνης μεταφράστηκε τον 16ο αιώνα. Από το 1800 μέχρι σήμερα οι άνθρωποι ερμήνευσαν το έργο αυτό, το μελοποίησαν, το έκαναν δικό τους κατά πολλούς τρόπους. Ο Χέγκελ στις διαλέξεις του δίδασκε στους φοιτητές ότι η Αντιγόνη του Σοφοκλή είναι το αισθητικά πιο τελειοποιημένο καλλιτέχνημα. Η μετάφραση του Φρίντριχ Χέλντερλιν (*Hölderlin*) αποτελεί ένα από τα καλλιτεχνικά αριστουργήματα της μοντέρνας φιλολογίας. Άλλοι συγγραφείς που εμπνεύστηκαν από το μύθο της Αντιγόνης είναι οι Walter Hasenclever (1917), Ζαν Ανούιγ (1943), Μπέρτολτ Μπρεχτ (1947) Rolf Hochhuth (1963) κ.α. Στο χώρο της όπερας μεταφέρθηκε από τους Τομάσσο Τραέττα (*Antigoe*, 1772), Άρθουρ Χόνεγκερ (1927), Καρλ Ορφ (*Antigonae*, 1949), Γκέοργκ

Κάτζερ (*Antigone oder Die Stadt*, 1991).

15. S.L.W. Norblin de la Gouldaine, *Η Αντιγόνη συλλαμβάνεται, ενώ ρίχνει γόους στον νεκρό Πολυνείκη*. 1825. Ήλιθογραφία. Παρίσι, Εθνική Σχολή Καλών Τεχνών.

➤ **Αποτίμηση**

Η τραγωδία «Αντιγόνη», όπως και όλες δηλαδή οι τραγωδίες των τριών μεγάλων τραγικών, αποτελούν την κληρονομιά μιας χρυσής εποχής για τον Ελληνικό πολιτισμό. Μία εποχή που δημιούργησε τεράστιας εμβέλειας έργα (αν και δε σώθηκαν

δυστυχώς όλα) που έχουν μείνει ανεξίτηλα στο πέρασμα των αιώνων. Η συγκεκριμένη, θεωρείται ότι περνάει ένα βαθύτερο μήνυμα για το πως πρέπει οι άνθρωποι να αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες. Η Αντιγόνη αντιπροσωπεύει τον δυναμικό άνθρωπο που δε διστάζει να θέσει τον εαυτό του σε κίνδυνο ή ακόμα και στο θάνατο προκειμένου να διατηρήσει τις υψηλές αξίες με τις οποίες μεγάλωσε. Είναι ένα έργο διαχρονικό που μπορεί να διδάξει οποιονδήποτε το μελετήσει, ένα έργο που συγκινεί όσο λίγα και ταυτόχρονα οδηγεί την ψυχή σε πνευματική αναζήτηση.

- Ρήσεις Νεότερων Φιλοσόφων

«Για τον τραγικό ποιητή όμως έσχατο κριτήριο για την αξία ή την απαξία του ανθρώπου είναι ο

**απαράβατος νόμος της πατρικής
γης και το δίκαιο που πηγάζει
από τους Θεούς»**

(Άλμπιν Λέσκυ)

**«Μετά την άρνηση της Ισμήνης, η
Αντιγόνη κλείνεται στον εαυτό
της, μένει μόνη. Το χειρότερο,
φαίνεται βυθισμένη σε μια ηθική
μοναξιά. Κανείς δεν την
καταλαβαίνει. Η Ισμήνη θα την
ακολουθούσε αν την καταλάβαινε.
Όλοι οι ήρωες του Σοφοκλή είναι
γενναιότεροι του συνηθισμένου κι
όλοι παλεύουν μέσα στη μοναξιά
που αξιώνει ο ηρωισμός τους»**

(Ζακλίν ντε Ρομυγί)

**«Ο Αίμων είναι η φωνή της
συνείδησης του κοινού ανθρώπου,
των κοινών ηθικών αντιλήψεων
και με αυτόν ο Σοφοκλής
φανερώνει την εμπιστοσύνη του**

**στο μέσο άνθρωπο, όταν
αντιμετωπίζει ένα πραγματικό
πρόβλημα για το δίκαιο και το
άδικο»**

(C. M. Bowra)

❖ Αντίθεση Αντιγόνη- Κρέοντα

Το κύριο γνώρισμα αυτής της τραγωδίας είναι η σύγκρουση δύο διαφορετικών αντιλήψεων, δύο διαφορετικών προσωπικοτήτων. Η Αντιγόνη, εκπρόσωπος του συναισθήματος και της αδιαμφισβήτητης πίστης στις διαταγές και στους νόμους των Θεών και ο Κρέων, ένας βασιλιάς απολυταρχικός, ισχυρογνώμων που αντιπροσωπεύει την ανθρώπινη δύναμη και εξουσία. Οι δύο λοιπόν διαφορετικοί δρόμοι

που επιλέγουν, τους φέρνουν αντιμέτωπους. Σαφώς και ο Κρέων κατέχει υψηλότερη θέση από την Αντιγόνη και είναι αυτός που θα πάρει την τελική απόφαση. Το γεγονός ότι έχουν μεταξύ τους στενή συγγένεια (η Αντιγόνη είναι ανιψιά αλλά ταυτόχρονα και αρραβωνιαστικιά του γιού του, του Αίμωνα), καθιστά την απόφασή του ακόμα πιο δύσκολη, προκαλώντας για αυτό και μεγαλύτερη αγωνία στους αναγνώστες. Η τελική απόφαση του Βασιλιά, οδηγεί την Αντιγόνη στο θάνατο. Όμως, όπως προέβλεψε ο μάντης Τειρεσίας αλλά και όπως επιβάλλει το τυπικό μίας αρχαίας τραγωδίας, στο τέλος επέρχεται η «κάθαρσις». Ο Αίμων αυτοκτονεί τραβώντας το σπαθί του. Σαν να μην έφτανε αυτό, η Ευρυδίκη, γυναίκα του Κρέοντα, μην αντέχοντας το χαμό του παιδιού της, τον ακολούθησε κι αυτή στο τάφο. Ο Κρέοντας λοιπόν

πλήρωσε ακριβά για τη άκαρδη
στάση του απέναντι στην Αντιγόνη
χάνοντας όλα τα πρόσωπα της
οικογένειάς του.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι η τραγωδία
αυτή εξυψώνει τον τίμιο άνθρωπο με
αγαθές προθέσεις, που παρακινείται
από τη αδελφική αγάπη και το
σεβασμό στους ηθικούς νόμους που
έχουν ορίσει οι Θεοί. Η Αντιγόνη
αποτελεί παράδειγμα ήθους και
δυναμικού ανθρώπου που
αντιμετωπίζει με σθένος και παρρησία
τον ανώτερο κοινωνικά Κρέοντα.
Όμως, βλέποντας το θέμα από μια
άλλη οπτική γωνία, το πρόσωπο που
συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά
του «τραγικού ήρωα» είναι ο
Κρέοντας.

Ο βασιλιάς της Θήβας,
αναλαμβάνοντας το θρόνο, θέλησε να
αποδώσει δικαιοσύνη αλλά και φόρο
τιμής σε αυτούς που τίμησαν την

πόλη και έχυσαν το αίμα τους για αυτήν. Έτσι εξέδωσε την διαταγή περί ταφής του Ετεοκλή με όλες τις τιμές, αφήνοντας το νεκρό σώμα του Πολυνείκη τροφή για τα σκυλιά, καθώς ο ίδιος επιτέθηκε κατά της Θήβας. Μπορεί, εν μέρει, η απόφασή του να ήταν υπερβολική, ίσως και παράλογη, όμως από τη στιγμή που την εξέδωσε, ήταν αναγκασμένος να την εφαρμόσει ο κάθε πολίτης, μηδενός εξαιρουμένου. Η Αντιγόνη παραβιάζοντας το νόμο, ήρθε αντιμέτωπη με την βασιλική εξουσία και το συμβούλιο των γερόντων. Ο Κρέοντας δε μπορούσε να κάνει διάκριση στην περίπτωση αυτή και να αθώσει την Αντιγόνη, λόγω της συγγενειάς τους, γιατί τότε θα προσβαλλόταν το κύρος του αλλά θα '«τριζε» και η θέση του στο θρόνο, μια και οι αντίπαλοί του θα έβρισκαν μία υπέροχη αφορμή να τον

κατηγορήσουν για μη σωστή τήρηση των νόμων.

Ο Κρέων, όπως βλέπουμε και στο έργο, προσπαθεί αρχικά με κάποιο τρόπο να δικαιολογήσει την Αντιγόνη και να την υπερασπιστεί την ώρα της δίκης. Όμως η Αντιγόνη δεν είναι συνεργάσιμη, προβάλλει συνεχώς τον εαυτό και την «τολμηρή» πράξη της φτάνοντας στα όρια του θράσους και της ειρωνείας. Ο Κρέοντας δεν έχει και πολλές επιλογές. Μία απόφαση που θα αθώωνε την Αντιγόνη σίγουρο ήταν πως θα προκαλούσε θύελλα αντιδράσεων στην πόλη. Οπότε η καταδίκη της Αντιγόνης σε θάνατο ήταν, θα λέγαμε, αναπόφευκτη για να διατηρηθεί η τάξη και η ηρεμία στο κοινωνικό σύνολο. Να αναφέρουμε πως σίγουρα θα υπήρχαν άτομα που είχαν την ίδια θέση και άποψη με αυτή της Αντιγόνης, αλλά υπήρχε ο φόβος της τιμωρίας και έτσι σιωπούσαν.

Τέλος, βλέπουμε πως ο Κρέοντας, ακόμα και μετά την καταδίκη της Αντιγόνης, προσπαθεί να την διαφυλάξει και να μην την εξευτελίσει, θανατώνοντας την δημοσίως με λιθοβολισμό, όπως πρόσταζε η αρχική διαταγή. Διαλέγει ένα τρόπο, ναι μεν πιο βασανιστικό και επώδυνο, αλλά τουλάχιστον την προφυλάσσει από τον κοινωνικό εξευτελισμό.

Η συνέχεια της ιστορίας επιφυλάσσει μεγάλη οδύνη για τον Βασιλιά, όλη η οικογένεια του σκοτώνεται και ο ίδιος μένει μόνος του και συλλογίζεται την πικρή τύχη του. Ο Κρέων λοιπόν, ένας βασιλιάς που θέλησε να 'ναι δίκαιος με όλους χωρίς διακρίσεις, ακολουθώντας τα βήματα ενός σωστού άρχοντα/κυρίαρχου ηγέτη της πόλης, οδηγήθηκε στη μεγαλύτερη θλίψη που μπορεί να ζήσει ένας άνθρωπος, να μείνει μόνος του. Οι Θεοί δεν τον λυπήθηκαν και

του «έσπειραν» όλες αυτές τις συμφορές.

Ο Κρέων λοιπόν, κατά την γνώμη μου, ενσαρκώνει τον τραγικό ήρωα περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον, καθώς έρχεται αντιμέτωπος με όλα τα δεινά που ακολούθησαν τη μοιραία, όπως αποδείχθηκε γι' αυτόν, διαταγή του.

Αλλά βέβαια πώς και γιατί να γλυτώσει αυτός από τις συμφορές ; Όλη η γενιά του ήταν καταραμένη.....

